

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakértői véleménye

Tárgy: Ipari tervezőművészeti alkotás (palack) szerzői jogi védelme

Ügyszám: SzJSzT-25/23.

I. Általános megállapítások a szerzői jogi védelemmel kapcsolatban

1. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) 1. §-ának (1) bekezdése értelmében az irodalom, a tudomány, és a művészet területén létrehozott alkotások állnak szerzői jogi védelem alatt. Az Szt. felsorolása a műtípusok tekintetében példálózó jellegű, - az 1.§ (1 bekezdés o) pontjában szerepel az ipari tervezőművészeti alkotás is - így olyan alkotások is védelem alatt állhatnak, amelyeket a törvény felsorolása¹ nem tartalmaz. Az egy adott műtípusba tartozás nem bír a védelem mértékének szempontjából semmilyen jelentőséggel. A szerzői jogi védelem szintje minden mű esetében azonos, nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől, vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítélétől.

2. A szerzői jogi védelem az egyéni-eredeti formába öntött tartalmat védi. Az ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer, vagy matematikai művelet nem állhat szerzői jogi védelem alatt (Szt. 1. § (6) bekezdés). Az ötletet, koncepciót stb. formába öntő, szerzői jogi védelem alá eső terv (tervrészlet) azonban már védelem alatt áll, a megalkotásának pillanatától kezdve.

3. Az irodalom, művészet, vagy tudomány területén létrehozott teljesítmények szerzői jogi védelmének egyetlen feltétele az egyéni, eredeti jelleg követelményének való megfelelés, amelyről az Szt. 1. §-ának (3) bekezdése így rendelkezik: „A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg.” A Szerzői Jogi Szakértő Testület (a továbbiakban: SZJSZT) 38/2003. számú szakértői véleményben a következőképpen definiálta a szerzői művet az eljáró tanács: „Olyan szellemi alkotás, amely egyéni abban az értelemben, hogy az adott körülmények között lehetőség van többféle kifejezési módra, s ezek közül a szerző egyéni módon valósítja meg az egyiket vagy másikat, s amely eredeti abban az értelemben, hogy az nem csupán valamely már meglévő alkotás szolgai másolata.” A mű egyéni, eredeti jellege azt mutatja meg, hogy egy adott alkotás a szerző saját szellemi tevékenységének eredménye, valamint azt is, hogy a mű nem más alkotás szolgai másolásának eredménye. Általánosságban elmondható, hogy ha egy szerzőnek volt mozgástere az alkotófolyamat során, és azzal élt is, továbbá nem más szerző művének szolgai másolásával hozta létre az alkotást, akkor megállapítható az egyéni, eredeti jelleg fennállta, és ezáltal a szerzői jogi védelem is.

4. A szó szoros értelmében vett művészeti alkotások célja a szerző kreatív alkotási vágyának, valamint a közönség műélvezet iránti igényének kielégítése, így ezek esetében eleve nagyobb mozgástere lehet a szerzőnek. Ennek megfelelően az egyéni, eredeti jelleg megállapítása során elvárt, hogy a szerző a kifejezési lehetőségeivel éljen, és a rendelkezésére álló játékerét kitöltse. A funkcionális művek esetében a funkció megelőzi, illetve bizonyos fokig meg is határozza a formát. Ezen alkotások létrehozásának elsődleges célja a műszaki funkció betöltése, ebből következően az ilyen művek esetében a szerző mozgástere is kisebb, az alkotófolyamat sokkal inkább behatárolt, mint egy tisztán művészeti alkotás esetén. A funkcionális mű szerzőjének munkáját meghatározhatják többek között a jogszabályok, a műszaki szabványok, a megrendelői igények, illetve a fizika törvényei is. Ha a mozgástér megléte – legyen az bármilyen szűk is – megállapítható, akkor az egyéni, eredeti jelleg fennállását is meg lehet állapítani. Összességében elmondható tehát, hogyha volt az alkotónak mozgástere, még, ha csekély is, akkor megállapítható az egyéni, eredeti jelleg.

5. A funkcionális művek esetében tehát alacsonyabb az egyéni, eredeti jelleg küszöbe, azonban ez nem jelenti azt, hogy a védelem szintje is alacsonyabb lenne. Éppen ellenkezőleg, a joggyakorlat kifejezetten figyelembe veszi a mozgástér szűkösségét az egyéni, eredeti jelleg, és ezáltal a szerzői jogi

¹ Szt. 1. § (2)

védelem fennálltának vizsgálata során. Az SZJSZT gyakorlata a funkcionális művek szerzői jogi védelmével kapcsolatban egységesnek mondható. A Testület 34/2000. számú szakvéleményében megállapította, hogy „*ha az egyes tervezők a funkcionális elvárások figyelembevételével is egymástól eltérő eredményre juthatnak, a terv egyéni-eredeti jellegűnek minősül*”.² Az Európai Unió Bíróságának Brompton³ ügyben hozott ítéletének megállapításai szerint a „*szerzői jogi védelem kiterjed az olyan termékre is, amelynek formája, legalábbis részben, valamely műszaki hatás eléréséhez szükséges, amennyiben e termék szellemi alkotás eredményeként létrejövő, eredeti művet képez annyiban, hogy e formán keresztül annak alkotója az alkotókészségét eredeti módon fejezi ki, szabad és kreatív döntések meghozatalával, és így az említett forma a személyiségét tükrözi.*”

6. Minimális alkotói mozgástér megléte azonban szükséges az egyéni, eredeti jelleg megállapításához. Amennyiben a kialakítás kizárólag a műszaki feladat ellátására szolgál, akkor nem érhető benne tetten egyéni, eredeti jelleg. Az olyan műszaki megoldások, amelyek az egyéni, eredeti jelleget nélkülöző módon kizárólag műszaki funkciót töltenek be, szerzői jogi szempontból védelmet nem élvezhetnek. Az SZJSZT 08/2019. számú szakvéleményében a következő megállapítást tette: „*Hogyha a műszaki alkotás formája kizárólag a műszaki funkciójának ellátására szolgál, akkor vélhetően nem tekinthető egyéni, eredeti jellegű alkotásnak. Azok a műszaki megoldások, amelyek kizárólag műszaki funkciót töltenek be oly módon, hogy az egyéni jelleget nélkülözik, szerzői jogi védelmet nem élvezhetnek. Fentieket összefoglalva tehát, nincs kizárva, hogy egy műszaki alkotás szerzői jogi védelemben részesüljön, azonban ehhez az szükséges, hogy ne csak a műszaki feladata ellátására szorítkozzék a kialakítása, hanem abban tetten érhető legyen a szerzői mozgástér megléte, illetve más mű szolgálai másolásának hiánya.*”⁴

II. Általános megállapítások a felhasználási szerződésekkel kapcsolatban

7. Az Szt. 16. § (1) A szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. E törvény eltérő rendelkezése hiányában a felhasználásra engedély felhasználási szerződéssel szerezhető. Az Szt. 15. §-ának rendelkezései szerint a szerző meghatározott személyhez fűződő jogainak védelmében a felhasználó is felléphet, ha ahhoz a szerző a felhasználási szerződésben kifejezetten hozzájárult. A szerzői vagyoni jogok jogérvényesítésével kapcsolatosan az Szt. 98. §-ának (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a szerző vagyoni jogainak megsértése esetén a kizárólagos felhasználási engedélyt a 43. § (1) bekezdése alapján [ti. kizárólagos felhasználási szerződés alapján] megszerző személy felhívhatja a szerzőt, hogy a jogsértés abbahagyása iránt tegye meg a szükséges intézkedéseket. Ha a szerző a felhívástól számított harminc napon belül nem intézkedik, a jogszerző saját nevében felléphet a jogsértés miatt. Ugyanezen § (2) bekezdése szerint a nem kizárólagos felhasználási engedély esetében a jogszerző az (1) bekezdés szerint csak a felhasználási szerződés kifejezett rendelkezése alapján léphet fel. A fenti szabályok mentén tehát a felhasználónak is van lehetősége a jogérvényesítésre, a jogsértő felhasználás elleni fellépésre, a kizárólagos felhasználási szerződés alapján ennek külön rendelkezése nélkül is, míg a nem kizárólagos felhasználási szerződés alapján akkor, ha erről a szerződésben külön rendelkeznek a felek.

III. Válaszok a Megbízó által feltett kérdésekre

A Megbízó által feltett kérdések:

i. Kérjük a Tisztelt Szakértő Testületet, hogy adjon szakértői véleményt a tekintetben, hogy tényállásban bemutatott Palackot szerzői jogi oltalom illeti-e meg.

² SZJSZT-34/2000 – Szabványok szerzői jogi védelme

https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenyek_pdf/szjszt_szakv_2000_034.pdf

³ C-833/18. sz. Brompton Bicycle Ltd. ügy, <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-833/18>

⁴ SZJSZT-08/2019 – Környezetbarát cseppmentes olajcserét biztosító gyorscsatlakozó rendszerrel kapcsolatos szerzői jogok. - https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenyek_pdf/szjszt_szakv_08_19.pdf

Az eljáró Tanács feladata a jelen ügyben egy funkcionális alkotás szerzői jogi védelmének a vizsgálata. Az eljáró Tanács a termék kategória vizsgálatát követően megállapítja, hogy az alkotónak jelentős mozgásteret, szabadsága volt a termék formájának kialakításában, még annak ellenére is, hogy alapvetően funkcionális alkotásról van szó. A Palack tervezője a választott alapformával, a termékcímke számára helyet biztosító, a tárgy teljes felületén körbefutó süllyesztett felülettel, és a zárókupak alatt ezáltal kialakult formával könnyen felismerhető, karakteres, egyedi megjelenésű alkotást hozott létre.

A bemutatott palack elsődlegesen nem esztétikai funkciót tölt be, hanem használati értékkel bír. Tekintettel azonban arra, hogy a palack külső kialakítása annak funkcióján túlmutat, egyéni, eredeti jellegű, így a szerzői jogi védelem fennállta is megállapítható. A Palack tervezője élt alkotói mozgásterével, kitöltötte azt, amikor a kifejezésmódok között választott az alkotófolyamat során. A Palack ipari tervezőművészeti alkotás⁵, amely a szerző szellemi tevékenységéből eredő egyéni, eredeti jelleggel rendelkezik, és megilleti a szerzői jogi oltalom. A tényállásban bemutatott palack tehát szerzői jogi védelem alatt áll.

ii. Amennyiben az (i) kérdésre a Tisztelt Szakértő Testületet igennel válaszol, úgy kérjük, hogy adjon szakvéleményt abban a kérdésben, hogy a Megbízónk rendelkezik-e megfelelő engedéllyel arra, hogy a Palack szerzőjének jogainak megsértése esetén saját nevében fellépjen a jogsértővel szemben.

A Megbízó által M/3. sz. alatt csatolt melléklet a Palack tervrajza, amelyen [...] dátum szerepel és K. A. neve van rajta feltüntetve szerzőként.

A Megbízó által M/4. sz. alatt csatolt melléklet egy, a szerzői jogokra vonatkozó, [...] -én kelt nyilatkozat a Palack szerzőjétől. Ennek alapján megállapítható, hogy K.A. a mű szerzőjének vallja magát, aki munkaviszony keretében alkotta meg a művet, amelynek a szerzői vagyoni jogai így az Szt. 30. §-ának (1) bekezdése alapján átszálltak a munkáltatójára (a továbbiakban: Munkáltató). Nyilatkozott továbbá a szerző arról is, hogy a Munkáltatója jogosult volt a Flakon felhasználására, a felhasználás harmadik személy részére történő engedélyezésére (al-licencbe adásra), illetve a Flakon átdolgozására.

A Megbízó által M/5. sz. alatt csatolt melléklet egy, a Palack tárgyában kelt Felhasználási szerződés, amelyet a Munkáltató és a Megbízó kötött egymással. A 2.9 pontjának rendelkezései szerint az Engedélyező (Munkáltató) kifejezetten feljogosítja a Felhasználót (Megbízó), hogy a Flakon szerzői jogaival kapcsolatban saját nevében fellépjen, valamennyi hatóság (ideértve többek között a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalát) és bíróság előtt, illetve harmadik felekkel szemben a jogsértéssel kapcsolatban eljárjon, amely jog kiterjed különösen, de nem kizárólagosan a polgári peres eljárás valamennyi szakaszában (ideértve a rendes és rendkívüli perorvoslatokat, a végrehajtási, illetve a felszámolási eljárást is) a Regisztrációs Döntnöki Eljárásokban (ADR) és az Ekertv. szerinti értesítési és eltávolítási eljárásokban való teljes körű fellépés jogára.

A Munkáltató rendelkezik a vagyoni jogokkal, tehát az Szt. 106. § (1) szerinti szerzői jogosult, akinek az Szt. 98. § (1) alapján joga van arra, hogy a felhasználót (a Megbízót) feljogosítsa a szerzői jogsértéssel szembeni fellépésre. Fentiek alapján – az eljáró tanács részére átadott dokumentumok szerint – megállapítható, hogy a Megbízónak, mint felhasználónak joga van a saját nevében fellépni a Palack szerzője jogainak megsértése esetén a jogsértővel szemben.

Budapest, 2023. december 14.

⁵ Szt. 1. § (2) o)

Dr. Győri Erzsébet
a tanács elnöke

Dr. Takács Nóra Emese
a tanács előadó tagja

Pohárnok Mihály
a tanács szavazó tagja